

GEREFORMEERDE

KERKBODE

GRONINGEN - FRYSLÂN - DRENTHE NR 24 - 05 DECEMBER 2015

INSPIRERENDE GEMEENTELEDEN

ADVENT 2015

2

**INSPIRERENDE
GEMEENTELEDEN**

5

VLUCHTELINGENHULP

11

**KLIMAAT VAN
HET ABSOLUTE**

17

BOEKBESPREKINGEN

20

Jan Kuiper,
Assen

ADVENT 2015

De eerste adventskaars is weer aangestoken en kerken bereiden zich voor op de herdenking van de geboorte van de Heiland. Tegelijk staan de kranten vol van terreur-acties en dito dreigingen. Aan de hand van een paar citaten wil ik nadenken over de verhouding tussen beide.

Farah Karimi

Wacht maar?

Het eerste citaat komt uit een 'preek van de leek'. De preek is gehouden door Farah Karimi, algemeen directeur van ontwikkelingsorganisatie Oxfam-Novib. Een samenvatting stond in het Nederlands Dagblad van 24 november. Zij is Islamitisch opgevoed. In de preek haalt ze Psalm 72 aan, versie Huub Oosterhuis: 'Er zou van Godswege een koning, een koning komen – een koning! Om orde te stellen op zaken.' Haar reactie: 'Ik geloof niet in een koning die van Godswege komt en orde op zaken stelt. 'Want dat leidt maar tot wachten, tot passiviteit. Ze roept om (religieuze) leiders die ingaan op de problemen van nu. En dat is wat in ieder geval naar voren kwam op het congres van de ChristenUnie eerder dit jaar, in februari. Arie Slob, toen nog fractievoorzitter, wees op de 'Psalmnorm' voor overheden: Psalm 72. Die roept niet op tot alleen wachten op de grote koning, maar stimuleert om hier en nu je in te zetten voor gerechtigheid op de wereld. Tegelijk besef je dan de voorlopigheid van je inzet. Het wordt pas goed als de grote koning echt komt. Ook daarover gaat advent: toekomstverwachting. Vanuit het besef van de realiteit vandaag. Hoe kijk je tegen die realiteit aan?

verdorven bent. Young stelt dat God je als puur ziet. Prachtig. Maar is dat alleen omdat je zijn creatie bent of ziet Hij je puur omdat Hij Christus in je ziet? Het boek heb ik nog niet gelezen, maar in het artikel gaat Young daar niet op in.

En dat is nu net waar het in de geboorte van Christus wel om gaat. Hij werd geboren uit de maagd Maria om met zijn onschuld de schuld waarin ik geboren ben te bedekken. Daarom zet ik tegenover zijn citaat een ander, uit de jaren negentig, van de cd Contrast, van Wim Bevelander: 'De kern van de oorlog die zit niet in het atoom, maar in de koppen van de mensen die geloven in een droom. De droom dat eens het goede overwint en dat we 't zelf wel kunnen redden zonder Kerst en zonder kind.' Inzicht in de ware aard van de mensen, inclusief mijzelf, en vertrouwen op dat kind horen bij elkaar.

De strijd van Zwagerman

Stevio Akkerman, vrijgemaakt opgevoed, stuurde via Twitter een citaat door uit een gedicht van Joost Zwagerman: 'de schepping is al tijden door

William Paul
Young

De kern van de oorlog

"Als je gelooft dat je verdorven bent, is er geen enkele hoop. Als je gelooft dat je een goede creatie bent, ga je daarmee overeenkomstig leven." Dat zegt William Paul Young, auteur van de inmiddels internationale bestseller 'Eva'. Het is een citaat uit een interview op www.cip.nl. Daar sta je dan weer als gereformeerde die in de catechismus leert dat je inderdaad

De eerste adventskaars is weer aangestoken

waar is de Heer?

God in de steek gelaten, bestaat niet meer, hooguit nog hier.' Met een link naar een artikel in het dagblad Trouw over de nagelaten gedichten van Zwagerman, de schrijver die eerder dit jaar zelfmoord pleegde. Gedichten waarin het gaat over zijn strijd met God. Een kant van de schrijver die tot nu toe niet zo bekend was. Ik weet niet of Zwagerman het erom deed, maar dit citaat herinnert mij aan Psalm 77: 'Vergeet God genadig te zijn, verbergt zijn ontferming zich achter zijn toorn'. De dichter Asaf voelt de afstand tussen God en hemzelf. Waar is de Heer? Zwagermans worsteling is er een van alle tijden. De klacht van Asaf van ruim tweeënehalf duizend jaar oud is die van mensen van nu. Vind je bij God wel gehoor? Met dit verschil dat Asaf zich te binnen gaat brengen wie God ook al weer was. In een abrupte overgang in de psalm, zo abrupt dat men wel verondersteld heeft dat het eigenlijk twee psalmen zijn. Maar juist in die abruptheid wordt duidelijk dat het in het leven van een gelovige niet hoeft te rijmen.

Asaf zingt dan over de daden van de Heer, in de uittocht uit Egypte bijvoorbeeld. Wij kunnen daarbij bedenken dat God verder gegaan is, met als hoogtepunt zijn verlossingsdaden in Christus. De psalm eindigt dan met een verwijzing naar Gods voetstappen in het zand bij de zee, die echter allang verdwenen zijn. Geloof is tot vandaag een gevecht met de vragen die je hebt als mens en het antwoord dat God geeft.

Kerst anders

'Laat de draaiboeken dit jaar maar voor wat ze zijn. Schuif de knutselspullen van de club opzij en ga in op wat er echt leeft in de harten van onze tienja-

Een verwijzing naar Gods voetstappen in het zand

rigen. Stop met zinloze discussies in de kerk en laat onze jongeren zien waar het echt om draait. Laten we onze angsten bij die Ene brengen die de wereld in zijn handen draagt. Als wij het niet doen, wie doet het dan'. Aldus Saskia de Graaf in het Nederlands Dagblad van 28 november. Ik lees dat als een oproep om op een zinnige manier kerst te vieren. Niet als ontsnapping uit de werkelijkheid, een zoete droom, maar in het besef dat God de nood van deze wereld zag en daarom zijn Zoon stuurde. Luther heeft dat bezongen: 'Toen zag God in de eeuwigheid mijn mateloze ellende en haastte zich, te rechter tijd, mij, arme, hulp te zenden', (Liedboek 1973 402). En we zien dat die Zoon die geboren wordt als kwetsbaar mens en zijn leven eindigt aan het kruis. Omdat Gods kracht in zwakheid openbaar wordt. Pas daarna volgt de opstanding.

Alle redenen om juist in onze turbulente tijden kerst te vieren. Het enige antwoord op het woeden van de wereld ligt in dat zwakke kind. Maar het zwakke van God is sterker dan mensen. ■

[VOORWOORD]

De foto op de voorpagina is gemaakt door Benne Solinger. Hij fotografeert veel en laat de lezers van de kerkbode er graag van meegenieten, waarvoor onze dank! Zie ook www.beninbeeld.nl.

KONINKRIJK VAN PRIESTERS

Maar u bent een uitverkoren geslacht, een heilige natie, een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijk licht. Eens was u geen volk, nu bent u Gods volk; eens viel Gods ontferming u niet ten deel, nu wordt zijn ontferming u geschonken (1 Petrus 2:9+10)

Petrus roept in zijn tijd de gelovigen op om het Groot Nieuws van Jezus Christus in praktijk te brengen in de marge van de samenleving. Je krijgt Woordmelk van Christus, Woordmelk vol van zijn bouwstoffen die alleen gratis verkrijgbaar zijn.

Daar groei je van. Op die basisvoeding heb je steeds terug te grijpen. Drink genademelk, geniet van dat wonder van je leven. Gebruik die bouwstoffen van Jezus voor een bevrijd en nieuw leven. Die genade verandert je (samen)leven.

Je wilt je dan ontdoen van wat slecht is. Je verlangt naar Jezus Christus, die als bouwsteen door mensen afgekeurd en aan de kant gegooid is. Toch wordt Hij juist door God uitgekozen om een hoeksteen te zijn, die belangrijk is voor de stevigheid van een bouwwerk. Aanvaarding van Hem zorgt voor bevrijding en vernieuwing.

Terwijl dat leven van genade vraagt om de moeilijke en radicale keus van het loslaten van de touwtjes die wij zo graag vasthouden. Loslaten kost kracht. Laat je inmettelen als levende stenen in de gemeente van Jezus Christus. Dan ben je samen een geestelijke tempel, vol van Christus en zijn Geest. Weggeduwde mensen, misbaksels in de ogen van de samenleving, zijn voor Jezus waardevol.

En dan komt dat prachtige beeld van gemeente-zijn in 1 Petrus 2:9+10:

- Wie ben je als gemeente? Een heilige natie, een volk van Jezus. Hij die heel is, maakt ook dit volk heel. Daardoor ben je als christenen ook allemaal priesters. Ja, je bent een koninkrijk van priesters. Iedereen telt mee, van piepjong tot stokoud.
- Van wie ben je als gemeente? Je bent een volk dat God zich verwor-

Iedereen telt mee, van piepjong tot stokoud

ven heeft in en door Jezus Christus. Eens niet, nu wel.

- Waar kom je vandaan als gemeente? Je bent een uitgekozen geslacht. Je bent een kerk die door Jezus gewild is.
- Wat is de opdracht als gemeente? Je hebt allemaal de grote daden van God te verkondigen door je woorden en daden.

Leef te midden van de ongelovigen een goed leven, opdat zij die jullie nu voor misdadigers uitmaken, door jullie goede daden tot inzicht komen. Dat zij dan God eer bewijzen op de dag dat Hij komt rechtspreken. Jullie gedrag heeft doorzichtig te zijn. Neem deel aan je leefwereld met open hart en open oog voor wat goed is voor die samenleving. Dat kan in politieke betrokkenheid, in het werken aan een leefbare buurt, stad of dorp. Dat kan in een vereniging waarin mensen samen vormgeven aan een sport, aan muziek of aan een andere hobby. Gebruik daarvoor de vrucht en de gaven van de Geest die je gekregen hebt. Zo doe je alles tot eer van Jezus, aan wie alle eer en macht toekomt voor eeuwig. Kortom, een gemeente van Jezus Christus staat midden in het leven als een gemeenschap waar herstel te beleven is. ■

genade
verandert

ds. Jitse van der Wal

INSPIRERENDE GEMEENTELEDEN

Jitse van der Wal,
Appingedam

'Kerk zit vol met hypocriete mensen'

Zo, dat is een kop in het ND van 21 november.

Moses Alagbe, vanaf 2001 migrantenvoorganger van een Pinkstergemeente in Amsterdam neemt geen blad voor de mond.

Jezus volgen

In zijn boek zet hij de kerk neer met woorden als hypocriet, krachteloos, met zichzelf bezig en geïsoleerd van de maatschappij. 'De kerk is saai geworden, omdat christenen haar gereduceerd hebben tot een activiteit van een tot twee uur op zondag.' Met saai bedoelt Moses Alagbe, dat alle kerken zich isoleren van het publieke leven. Oké, er zijn sociale projecten en activiteiten van de kerk. Niks mis mee. Maar waar zijn de gelovigen zelf? Zij hebben Jezus te volgen in het leven van elke dag. Als christenen en kerken in de voetstappen van Jezus gaan, zou er veel meer eenheid zijn. Het gaat Moses Alagbe om de identiteit van de kerkgangers. Die ligt in Jezus Christus. Je bent een kind van God de Vader, dan heb je ook zo te leven. Met oog voor de nood van mensen die naast je leven. Dan ben je niet alleen aan de slag met je familie en met je 'eigen' kerk. Daarvoor is nodig om te ontdekken wat discipel-zijn is, leerling van Jezus. Kijk naar bijbelse voorbeelden vanuit het leven van Jezus zelf. Daarnaast hebben kerken te leren samenwerken met andere kerken, met moslims en met andere medemensen.

Moses Alagbe

ik dat we juist geroepen zijn om de wereld te veranderen.' In het blad *TEAR Magazine* van november gebruikt Reimer daarvoor het woord 'ekklesia'. 'Een 'ekklesia' is in het Grieks een vergadering van alle burgers van een stad. In deze vergadering kunnen ze invloed uitoefenen op alle belangrijke beslissingen. Het is de plek waar je als burger verantwoordelijkheid neemt voor je stad. Dus als Jezus zijn kerk zijn 'ekklesia' noemt, bedoelt Hij dat we geroepen zijn om verantwoordelijkheid te nemen voor onze omgeving en zijn ambassadeur te zijn. De kerk moet daarom niet naar binnen, maar naar buiten gericht zijn.' Zelf heeft Johannes Reimer met zijn kerk een voedselbank opgezet in samenwerking met de moskee. Zo betekent de kerk iets voor de buurt. Zo ontwikkelt zich vriendschap met moslims met wie hij samenwerkt. 'Als je mensen op sociaal en materieel vlak helpt, ontstaat een vertrouwensband. Dat is nodig voor je überhaupt een gesprek over geloof begint.'

Inspirerende gemeenteleden, geraakt door wereldgebeurtenissen

Op de zondag na de zware aanslagen in Parijs doe ik deze ervaringen op: op zaterdagavond laat heb ik besloten om in de gastgemeente waar ik 's morgens voorga Liedboek 285 'Geef vrede, Heer, geef vrede' als eerste gebed uit te spreken. Spontaan ontstaat daar in de kerkenraadskamer het idee om het zingend te doen. In no time is het geregeld met de organiste en het beamteam. Inspirerende gemeenteleden die zo hun 'geraakt zijn door die aanslag' willen vormgeven in de dienst oer van de HEER. 's Middags ga ik voor in de 'eigen' gemeente. De muziekgroep komt voor de dienst bij mij met het verzoek of ze Opwekking 328 'Heer, ontferm U over ons. Kom en heel ons land' met de gemeente kunnen zingen. Dat lied heb ik spontaan ingebouwd in de liturgie. Inspirerende gemeenteleden die aangeraakt zijn door wat gebeurd is in de samenleving.

'Kerk: laat je buurt bloeien'

Johannes Reimer, professor in de missiologie in Duitsland en Zuid-Afrika, heeft vanuit bezinning op de rol van de kerk dit ontdekt: 'Ik leerde op de bijbelschool niet dat Jezus maatschappelijk actief was. Ik leerde dat we als christenen uit de wereld geroepen worden. Maar door de bijbel te lezen ontdekte

Johannes Reimer

En dan ben ik recent voor een vergadering in een kerkgebouw in de omgeving. Een kerkgebouw van een ander kerkverband. Daar valt mijn oog in de hal op een galerij van predikanten, die in die gemeente voorganger geweest zijn. Toen becroop mij het gevoel dat kerken toch wel erg domineeskerken zijn. De gemeente daar kijkt altijd naar foto's van predikanten... En wij zijn als GKv geen haar beter met kerkenraadskamers vol domineesportretten!

Inspirerende gemeenteleden,
foto van schilderij door ds. Jitse van der Wal

Koninkrijk van priesters

Mees te Velde heeft op 26 juni afscheid genomen van de TU in Kampen. Daar is hij jaren hoogleraar geweest in de nieuwere kerkgeschiedenis, kerkrecht en gemeenteopbouw. Een veelkleurig werkpakket. Zijn verhaal 'Koninkrijk van priesters, uitnodiging tot een nieuwe dynamiek' heeft te maken met gemeenteopbouw. Als student met dat hoofdvak, dat begin jaren negentig nog gekoppeld was aan kerkrecht, en als oud-leerling van Mees te Velde spreekt mij dit onderwerp aan. Te Velde geeft aan dat je hebt te theologiseren met oog voor de ontwikkelingen naar de toekomst. Hij ontdekt dat er een tweedeling aan het groeien is: de 40+ers die leven in de kerk en vandaar uit deelnemen aan de samenleving en de 40-ers die leven in de samenleving en vandaar uit deelnemen aan een kerk. De startpositie van christenen verandert dus. Terwijl je zeker niet kunt zeggen dat jonge gemeenteleden minder gelovig betrokken en actief zijn. Ze hebben juist veel in te brengen, veel denkkracht, veel mogelijkheden om zowel naar binnen als naar buiten van betekenis te zijn. Mees te Velde stelt vast, dat er twee zwakke plekken zijn:

1. De gemeente, als verzameling leden met hun eigen geloof en praktijk, is in de gereformeerde kerktheorie onvoldoende

een eigen eenheid. Te Velde gaat door de geschiedenis heen en stelt vast dat er goede stappen gezet zijn. Toch is er te weinig eigen domein, te weinig onafhankelijkheid en vrijheid van gemeenteleden als priestervolk met eigen levenstaken en koninkrijkstaken die niet via het instituut kerk met haar ambten lopen. Het 'gewone gemeentelid' is verkerkelijkt en dat proces gaat door. Jonge christenen openen de kerk daar de ogen voor door allereerst met hun privéleven en hun plek in de maatschappij aan de slag te zijn. Daarna komt de kerk in beeld.

2. Het gewone leven in de modder en de klei wordt te weinig gekoppeld aan het leven in de kerk. Te Velde zegt het zo: 'Priesters in de tempel én priesters in de klei – dat is de combinatie en die is dóór en door zo als onze God is' (Psalm 65). Van woorden naar daden, waarbij gemeenteleden een grote vrijheid hebben om zelf van alles te organiseren.

Uitnodiging tot een nieuwe dynamiek

Zo loopt het verhaal uit op een uitnodiging tot een nieuwe dynamiek:

1. Denk de kerk niet in één dimensie (ambt, instituut, kerkdienst), wel in drie: kerkelijk leven, persoonlijk leven, leven in de wereld. Alle drie vormen een eigen domein onder zeggenschap van Jezus Christus, in verbinding en wisselwerking met elkaar.
2. Het leven hier en nu zien en beleven als een leven voor God. Geen twee werelden creëren, wat zomaar werkelijkheid is.
3. Samenwerken van bijzonder ambt en algemeen priesterschap om elkaar te versterken. Voorgangers zetten christenen in hun kracht en omgekeerd ook.
4. Het persoonlijk leven thuis en op de werkvloer is volop vormgeven aan de kerk van Jezus Christus. Als de eredienst het hart is, is het christelijk leven daaromheen de body.
5. Zorg voor allerlei georganiseerde groepen rond christen-zijn op het werk, christenen in de zorg, bijbelstudie, pelgrimsgroepen, stilteweekenden, mannen- en vrouwenweekenden om zo het priestervolk structuur te bieden.
6. Levensechte voorbeelden via christenen die leven als geïnspireerde gemeenteleden. Gelovigen die leven onder invloed van de Geest. Daarbij moet ik denken aan deze bijbelwoorden: 'Wie onderwezen wordt, moet al het goede dat hij leert met zijn leermeester delen. Vergis u niet, God laat niet met zich spotten: wat een mens zaait, zal hij ook oogsten. Wie op de akker van zijn zondige natuur zaait oogst de dood, maar wie op de akker van

de
startpositie
verandert

de Geest zaait oogst het eeuwige leven. Laten we daarom het goede doen, zonder op te geven, want als we niet verzwakken zullen we oogsten wanneer de tijd daarvoor gekomen is. Laten we dus, in de tijd die ons nog rest, voor iedereen het goede doen, vooral voor onze geloofsgenoten' (Galaten 6:6-10).

'Het vergeten ambt in de kerk. Plaats en roeping van het gewone gemeentelid. Een theologische fundering'.

Prof. te Velde

Mees te Velde in 2015 veel herhaalt van wat Kraemer toen al heeft opgemerkt. Zo weinig zijn we verder gekomen. Een paar voorbeelden: Het is noodzaak om een theologie van het gemeentelid op te bouwen. De gemeenteleden dienen theoretisch en praktisch meer in beeld gehaald te worden. Werken aan een theologische omschrijving van de plaats, de verantwoordelijkheid en de functie van gemeenteleden. Zo kun je een beter bijbels beeld van gemeente-zijn opbouwen. Dat bijbelse beeld moet wel stevig gefundeerd zijn om ruggengraat te hebben. Kraemer gaf de eerste aanzet, te Velde pakt de draad weer op. Breien wij met tempo verder aan deze theologische draad, die juist vandaag zo belangrijk is ?

Hendrik Kraemer

Van domineeskerk tot priestervolk

Met een variant op de slogan van de participatiemaatschappij wil ik dit neerzetten: 'Gemeenteleden hebben meer verantwoordelijkheid te krijgen en te nemen voor zichzelf en voor hun omgeving.' En dat zie ik prachtig ingevuld worden door de volgende generatie die werkt aan de toekomst van de kerk. Eind augustus ben ik op retraite geweest in de Abdij van Egmond-Binnen. Daar heb ik in mijn eigen tijd gelezen in 'Eén maar anders. De vol-

Abdy van Egmond-Binnen, www.wikimedia.org, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

gende generatie en de toekomst van de kerk' (samenstelling Martijn Arnoldus). Ik wil zonder commentaar een aantal stellingen doorgeven. Deze geïnspireerde gemeenteleden vullen de zin 'de kerk heeft toekomst in Nederland als...' aan met

- 'we blijven zien dat Jezus nog dagelijks geschiedenis schrijft'
- 'God haar genadig is, de Geest haar vervult en ze zich richt op Jezus Christus in woorden van nu en daden voor iedereen'
- 'ze beseft dat ze God niet naar de wereld hoeft te brengen, want daar is Hij al'
- 'we samen de rijkdom van het Evangelie herontdekken en op nieuwe manieren delen met onze samenleving. Dan waait een frisse wind door de kerk, ontdekken meer mensen wie Jezus is en verdwijnen onderlinge verschillen naar de zijlijn'
- 'er mensen opstaan die op spiritueel en maatschappelijk niveau Jezus' contrastrijke lessen kunnen voorleven'
- 'we stoppen met het zien van moeilijkheden, maar gaan geloven in de kracht van mogelijkheden'.

Geïnspireerde gemeenteleden, gelovigen die leven onder invloed van de Geest – daar heeft de kerk die vol is van het geheim Jezus Christus (Liedboek 75) vol van te zijn.

Vanuit deze geloofsbeleving die in de liturgische traditie van de Abdij van Egmond-Binnen zo verwoord wordt:

Ere zij de heerlijkheid Gods: Vader, Zoon en Heilige Geest. Zo was het van den beginne, zo zij het thans en voor immer, tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Zo kunnen we een kwetsbare kerk van breekbare christenen zijn, vol van de kostbare schat Jezus Christus (2 Korinte 4:7). ■

priesters in
de klei

ZONDAG 6 DECEMBER

PARTICULIER RESSORT GRONINGEN

CLASSIS APPINGEDAM

Appingedam 9.30 en 14.30 ds J. van der Wal
Delfzijl 9.30 ds P. Drost viering H.A.
 16.30 ds P. Drost gez Hst kerk
Harkstede 9.30 ds S.D. Heij viering H.A.
 14.30 ds H.D. Bondt
Loppersum-Westeremden 9.30 ds J. Oosterhuis H.A. 16.30 ds H. Bos
Schildwolde 9.30 ds C. van Dusseldorp
 14.30 ds H.G. Gunnink
Ten Boer 11.00 ds T. Dijkema
 4.15 ds A.M. Postma
Ten Post 9.30 ds M.H. de Boer br J.Noot
 14.30 ds T.P. Nap

CLASSIS GRONINGEN

Bedum 9.30 ds M. de Vries
 14.30 ds S.W. de Boer
Groningen-NW 8.30 ds J.P. van Bruggen
 16.30 ds C.T. Basoski
Groningen-O 9.30 ds R. Ijbema
 16.30 ds J.W. Roosenbrand
Groningen-Z 9.30 ds C.T. Basoski
 16.30 zie Helpman
Haren 9.30 ds H. Venema
 16.30 ds S.W. de Boer
Helpman 9.30 ds M.A. de Niet
 16.30 ds C. van Dusseldorp
Hoogkerk 9.30 ds E.J. Meijer
 14.30 ds G. Meijer
Onnen 9.30 ds S.W. de Boer
 14.30 ds H. Venema
Wetsinge-Sauwerd 9.30 ds W. Jagersma
 14.15 ds A.G. Bruijn
Zuidwolde 9.30 ds H.G. Gunnink
 14.15 ds R. Ijbema

CLASSIS GROOTEGAST

Aduard 9.15 ds H.J.J. Pomp
 14.00 ds T. Dijkema
Enumatil 9.00 ds T. Dijkema
 14.00 ds J.Th. Rozemuller
Grijskerk-Niezijl 9.30 leesdienst
 16.30 ds M. de Vries
Grootegast 9.15 ds L.G. Boonstra
 14.15 ds J.W. Roosenbrand
Kornhorn 10.30 dr A. Bas
 14.00 ds E.J. Meijer
Leek 9.30 P. Zuidema 14.15 ds H.D. Bondt
Marum 9.00 dr A. Bas 14.00 ds P.J.C. Colijn
Oldehove 9.30 ds J.Th. Rozemuller
 14.15 ds H.J.J. Pomp
Zuidhorn 8.45 Z en 10.45 N ds D. Noort N
 15.30 ds Jt. Janssen Z/N

CLASSIS WARFFUM

Baflo 9.30 leesdienst
 14.30 ds A.J. Minnema
Kantens 9.30 ds H.W. van Egmond
 14.30 ds P.A. Slager
Leens 9.15 ds. M. Beute
 14.00 ds G.O. Sander
 Middelstum 9.30 ds P.A. Slager
 14.30 ds H.W. van Egmond
Roodeschool 9.30 ds C. van der Leest
 14.30 ds L.G. Boonstra
Uithuizen 9.30 ds L.S.K. Hoogendoorn
 14.30 ds W. Jagersma
Uithuizermeeden 9.30 ds L.S.K. Hoogendoorn
 14.30 ds G.O. Sander
Ulrum 9.15 ds A.J. Minnema viering H.A.
 16.00 ds C. van der Leest
Winsum 9.00 en 11.00 ds J.W. Roosenbrand
 16.30 ds J.W. Roosenbrand

PARTICULIER RESSORT FRYSLÂN

CLASSIS BUITENPOST

Buitenpost 9.15 ds R. Prins
 14.15 ds G. Bruinsma
Dokkum 9.15 ds K.D. Smit
 14.00 ds J. Jongmsa
Driesum C.A. 9.15 ds J. Jongmsa
 13.45 ds K.D. Smit
Drogeham 9.30 ds J.J. Verwey
 14.00 ds M. de Meij
Noardburgum 9.30 Ds. Steensma Veenwouden
 14.00 ds M.E. Buitenhuis
Surhuisterveen 9.30 dr L.J. Joosse
 14.00 DJKG Ruiters
Twijzel 9.30 ds M. de Meij Viering H.A.
 14.00 ds K.F. Dwarshuis

CLASSIS DRACHTEN

Drachten-Nijega 9.30 ds K.F. Dwarshuis
 14.00 ds K.P.A. Moedt
Drachten-O 8.45 ds S. de Jong
 16.30 ds M.K. van Rijswijk
Frieschepalen 9.30 ds G. Bruinsma
 14.00 ds R. Prins
Ureterp 9.30 ds J.H. Tempelman
 14.00 ds A. Krijgsheld

CLASSIS LEEUWARDEN

Blije-Holwerd 9.30 ds M.K. Boersema
 14.00 ds A.H. Driest
Heerenveen 9.30 ds K.P.A. Moedt
 16.30 ds P. Groen
Leeuwarden 9.30 ds P.J.C. Colijn
 16.30 ds C.A. den Hertog
Sneek 9.30 ds J.D. van 't Zand
 17.00 ds H. Fahner

PARTICULIER RESSORT

CLASSIS ASSEN

Assen-Kloosterveen 9.00 en 11.00
 br. Jurrien Hidding
Assen-Marsdijk 8.45 en 10.45 ds
 R.A. Schipper 16.30 ds J.E. Kramer
Assen-Peelo 10.00 en 15.00 ds
 L.E. Leeftink
Assen-W 9.30 ds G.O. Sander
 16.30 ds. M. Beute
Assen-Z 9.30 ds G. Meijer
 16.30 ds J.H. Soepenber
Beilen 9.30 leesdienst
 16.30 ds A.C.N. Geertsema
Haulerwijk 9.30 PW. I. van Apeldoorn
 14.00 br. A. Smit
Hooghalen 9.15 en 14.15 ds J.H. Soepenber
 viering H.A.
Oosterwolde 9.30 ds J.M.A. Groeneveld
 16.30 ds A. Krijgsheld
Roden 9.30 ds J. Plug viering H.A.
 16.30 ds J. Plug
Smilde 10.00 ds J.H. Soepenber
 16.30 ds G. Meijer
Zuidlaren 9.30 ds Th.J. Haviga jeugdgerichte
 dienst 16.30 ds R.A. Schipper

CLASSIS HOOGVEEN

Emmen 9.30 ds J. Haveman
 16.30 ds M. Biewenga
Gees 9.30 ds A.C.N. Geertsema
 14.30 ds T. Wendt
Hoogveen 9.30 ds L.E. de Jong
 16.30 ds J. Beekhuis
Meppel 9.30 ds R.M. Meijer
 16.45 ds L. Sollie
Ruinerwold-Koekange 11.00 ds J.B.K.
 de Vries 19.30 ds J.B.K. de Vries
Zuidwolde 9.30 leesdienst
 15.00 ds R.M. Meijer

CLASSIS STADSKANAAL

Hoogezand-Sappemeer N 10.00 ds H.J.
 Lopers gez. met Zuid 16.30 ds A.M. Postma
Hoogezand-Sappemeer Z 16.30 ds A.M.
 Postma
Mussel 9.30 ds M. Biewenga
 14.30 ds J. Haveman
Stadskanaal 9.30 ds A.J. van Zuijlekom
 16.30 ds J. Haveman
Veendam 9.30 ds A.M. Postma Catechisan-
 tendienst 16.30 ds H.J. Lopers
Winschoten 9.30 ds H. Bos
 16.30 ds H. Zeilstra
Zuidbroek 10.00 ds H. Zeilstra
 14.45 ds H. Bos

ZONDAG 13 DECEMBER

PARTICULIER RESSORT GRONINGEN

CLASSIS APPINGEDAM

Appingedam 9.30 ds J. van der Wal viering H.A. 14.30 ds J. van der Wal
Delfzijl 9.30 ds M Bergsma 16.30 ds S P Roosendaal Nieuwe Pekela gez Hst kerk
Harkstede 9.30 ds J.H. Kuiper 16.30 ds C. van der Leest
Loppersum-Westeremden 9.30 leesdienst 14.30 ds Th.J. Havinga
Schildwolde 9.30 ds M. de Vries Viering H.A. 14.30 ds C. van Dusseldorp
Ten Boer 9.15 ds J.T. Oldenhuis 14.15 ds W.L. de Graaff
Ten Post 11.00 ds T. Dijkema viering H.A. 14.30 ds R. van Wijnen

CLASSIS GRONINGEN

Bedum 9.30 ds C. van Dusseldorp 14.30 ds M. de Vries
Groningen-NW 8.30 ds C.T. Basoski viering H.A. 16.30 ds C. van der Leest viering H.A.
Groningen-O 9.30 ds R. Ijbema 16.30 ds. M. Beute
Groningen-Z 9.30 ds W.L. de Graaff 16.30 zie Helpman
Haren 9.30 ds S.W. de Boer 16.30 ds S.W. de Boer viering H.A.
Helpman 9.30 ds G. Timmermans 16.30 ds. M. Beute
Hoogkerk 9.30 ds E.J. Meijer 14.30 ds P. Drost
Onnen 9.30 ds A.H. Driest 14.30 ds H. Bos
Wetsinge-Sauwerd 9.30 ds W. Jagersma viering H.A. 14.15 ds A.G. Bruijn
Zuidwolde 9.30 ds C. van der Leest 14.15 ds G. Timmermans viering H.A.

CLASSIS GROOTEGAST

Aduard 8.00 ds K.D. Smit 14.00 ds H.J.J. Pomp Ontmoetingsdienst
Enumatil 9.00 ds T. Dijkema 14.00 ds T. Dijkema Viering H.A.
Grijpskerk-Niezijl 9.30 leesdienst 14.30 ds G. Meijer
Grootegast 9.15 ds J.J. Verwey viering H.A. 14.15 ds J.H. Kuiper
Kornhorn 10.30 dr A. Bas 14.00 Ds. J.L.Beuving
Leek 9.30 ds T.P. Nap 14.15 ds H.J. Siegers
Marum 9.00 dr A. Bas viering H.A. 14.00 dr A. Bas
Oldehove 9.30 ds J.Th. Rozemuller 14.15 ds P.J.C. Colijn
Zuidhorn 8.45 Z en 10.45 N br. M. Dekker N 15.30 ds D. Noort Z/N

CLASSIS WARFFUM

Baflo 9.30 ds A.J. Minnema viering H.A. 14.30 ds A.J. Minnema
Kantens 9.30 ds P.A. Slager viering H.A. 14.30 leesdienst
Leens 9.15 ds. M. Beute viering H.A. 14.00 ds R. Ijbema
Middelstum 9.30 ds T. Groenveld 14.30 ds P.A. Slager
Roodeschool 9.30 ds H. Wijnalda viering H.A. 14.30 ds H. Wijnalda
Uithuizen 9.30 ds A.G. Bruijn 14.30 ds W. Jagersma
Uithuizermeeden 9.30 ds L.S.K. Hoogendoorn viering H.A. 14.30 ds L.S.K. Hoogendoorn
Ulrum 10.45 ds. M. Beute 14.30 ds G.O. Sander
Winsum 9.00 en 11.00 ds J. Oosterhuis 15.30 leesdienst

PARTICULIER RESSORT FRYSLÂN

CLASSIS BUITENPOST

Buitenpost 10.00 ds R. Prins 14.30 ds G. Bruinsma
Dokkum 9.15 ds H.J.J. Pomp 13.45 ds K.D. Smit viering H.A.
Driesum C.A. 9.15 ds J. Jongsma 13.45 ds J.Th. Rozemuller
Drogeham 9.30 ds M. de Meij viering H.A. 14.00 ds M.E. Buitenhuis
Noardburgum 9.30 ds M.E. Buitenhuis viering H.A. 14.00 ds M.E. Buitenhuis
Surhuisterveen 9.30 ds C.C. den Hertog 14.00 ds C.C. den Hertog Jeugdendienst
Twijzel 9.30 leesdienst 14.00 ds T.P. Nap

CLASSIS DRACHTEN

Drachten-Nijega 9.30 ds J.H. Tempelman 14.00 ds H.H. Meerveld
Drachten-O 8.45 en 10.30 ds S. de Jong viering H.A.
Frieschepalen 9.30 ds G. Bruinsma 14.00 ds R. Prins
Ureterp 9.00 ds A. Krijgsheld viering H.A. 14.00 ds A.A.J. de Boer

CLASSIS LEEUWARDEN

Blije-Holwerd 9.30 ds M.K. Boersema viering H.A. 14.00 ds S. de Vries
Heerenveen 9.30 ds P. Groen 16.30 ds J. van de Wetering
Leeuwarden 9.30 ds P.J.C. Colijn Viering H.A. 16.30 ds J. Jongsma Viering en nabetrachting H.A.
Sneek 9.30 ds H.J. Siegers 17.00 ds H.M. Veurink

PARTICULIER RESSORT DRENTH

CLASSIS ASSEN

Assen-Kloosterveen 9.00 en 11.00 drs C. Hamstra 16.30 ds J. Plug
Assen-Marsdijk 8.45 en 10.45 ds J.E. Kramer 16.30 ds R.A. Schipper themadienst jongeren
Assen-Peelo 9.30 ds L.E. Leeftink 15.00 br. K.P. Schoon
Assen-West 9.30 ds G.O. Sander 14.30 ds J.E. Kramer
Assen-Zuid 9.30 ds G. Meijer 16.30 ds P. Drost
Beilen 9.30 ds H. Jagersma viering H.A. 16.30 leesdienst
Haulerwijk 9.30 F.H. Folkerts 14.00 br. W. Schaaïj
Hooghalen 9.15 ds R. van Wijnen 14.15 F.H. Folkerts
Oosterwolde 9.30 ds R.A. Schipper 16.30 ds J. Beekhuis
Roden 9.30 ds J. Plug 16.30 drs C. Hamstra
Smilde 10.00 ds J.M.A. Groeneveld 16.30 F.H. Folkerts
Zuidlaren 9.30 ds Th.J. Havinga H.A. 16.30 ds R. van Wijnen H.A.

CLASSIS HOOGEVEEN

Emmen 9.30 en 16.30 ds J. Haveman viering H.A.
Gees 9.30 ds Jac. Ophoff 14.30 ds L. Sollie
Hoogeveen 9.30 ds J. Beekhuis 16.30 ds G. Meijer
Meppel 9.30 ds R.M. Meijer 16.45 ds J. Janssen
Ruinerwold-Koekange 11.00 ds K.P.A. Moedt 15.30 ds M.K. van Rijswijk
Zuidwolde 9.30 ds M.K. van Rijswijk viering H.A. 15.00 ds H. Jagersma

CLASSIS STADSKANAAL

Hoogezand-Sappemeer N 10.45 en 16.30 ds H.J. Lopers viering H.A.
Hoogezand-Sappemeer Z 8.45 ds M.A. de Niet viering H.A. 16.30 ds H.J. Lopers
Mussel 9.30 en 14.30 ds M. Biewenga viering H.A.
Stadskanaal 9.30 ds A.J. van Zuijlekom viering H.A. 15.00 ds A.J. van Zuijlekom viering H.A. en nabetrachting
Veendam 9.30 ds A.M. Postma 15.00 ds A.M. Postma Welkomdienst
Winschoten 9.30 ds H. Bos viering H.A. samen met CGK 16.30 ds H. Bos
Zuidbroek 10.00 ds H. Zeilstra 14.45 ds A.H. Driest

ZONDAG 20 DECEMBER

PARTICULIER RESSORT GRONINGEN

CLASSIS APPINGEDAM

Appingedam 9.30 ds J.H. Kuiper
14.30 ds H.G. Gunnink
Delfzijl 9.30 ds P. Drost 16.30 ds S P Roosendaal Nieuwe Pekela gez Hst kerk
Harkstede 9.30 ds S.D. Heij
14.30 ds J.H. Soepenbergh
Loppersum-Westeremden 9.30 leesdienst 16.00 ds P. Drost
Schildwolde 9.30 ds L.G. Boonstra
14.30 ds C. van Dusseldorp
Ten Boer 9.15 ds L.E. Leeftink
14.15 ds P. Drost
Ten Post 9.30 ds C. van Dusseldorp
14.30 ds J.H. Kuiper

CLASSIS GRONINGEN

Bedum 9.30 ds M. de Vries
14.30 ds W. Jagersma
Groningen-NW 8.30 ds A.G. Bruijn
16.30 ds C. van der Leest
Groningen-O 9.30 ds J.W. Roosenbrand viering H.A. 16.30 ds R. Ijbema viering H.A.
Groningen-Z 9.30 ds W.L. de Graaff
16.30 zie Helpmant
Haren 9.30 ds J.T. Oldenhuis
16.30 ds J.P. van Bruggen
Helpman 9.30 ds S. de Vries
16.30 Drs. J. Bosch
Hoogkerk 9.30 ds H. Wijnalda
14.30 ds E.J. Meijer
Onnen 9.30 leesdienst
14.30 ds L.G. Boonstra
Wetsinge-Sauwerd 9.30 ds W. Jagersma
14.15 ds M. de Vries
Zuidwolde 9.30 ds H.W. van Egmond
14.15 ds H. Venema

CLASSIS GROOTEGAST

Aduard 9.15 Leesdienst
14.00 ds A.M. Postma
Enumatil 9.00 ds T. Dijkema
14.00 dr A. Bas
Grijskerk-Niezijl 9.30 en 14.30 ds J. van der Wal 16.00 ds T. Dijkema viering H.A. in De Wierde
Grootegast 9.15 ds L.G. van der Heide
14.15 ds H.W. van Egmond
Kornhorn 10.30 dr A. Bas
14.00 ds W.L. de Graaff
Leek 9.30 ds R. Ijbema
14.15 ds H.D. Bondt
Marum 9.00 dr A. Bas 14.00 ds T. Dijkema

Oldehove 11.00 ds. M. Beute
14.15 ds G. Meijer
Zuidhorn 8.45 N en 10.45 Z ds Jt. Janssen
15.30 ds T.K. van Eerden Z/N

CLASSIS WARFFUM

Baflo 9.30 leesdienst
16.30 ds J.T. Oldenhuis
Kantens 9.30 ds A.J. Minnema
14.30 ds P.A. Slager
Leens 9.15 ds. M. Beute
14.00 ds L.S.K. Hoogendoorn
Middelstum 9.30 ds P.A. Slager
14.30 ds W. Wierenga
Roodeschool 9.30 ds G. Timmermans
14.30 ds T. Groenveld
Uithuizen 9.30 ds H. Venema
14.30 ds L.S.K. Hoogendoorn
Uithuizermeeden 9.30 ds L.S.K. Hoogendoorn 14.30 ds. M. Beute
Ulrum 9.15 ds C. van der Leest
16.30 ds J.W. Roosenbrand
Winsum 9.00 en 11.00 ds J. Oosterhuis

PARTICULIER RESSORT FRYSLÂN

CLASSIS BUITENPOST

Buitenpost 9.15 en 14.15 ds R. Prins
Dokkum 9.15 en 14.00 br. H. Erkelens
Driesum C.A. 9.15 ds M. de Meij
13.45 ds J. Jongsma
Drogeham 9.30 ds J. Jongsma
14.00 ds M. de Meij
Noardburgum 9.30 ds K.F. Dwarshuis
14.00 Ds. Steensma Gez. met CGK in Veenwouden
Surhuisterveen 9.30 en 14.00 Leeuwarden ds B.Visser
Twijzel 9.30 ds J.J. Verwey
14.00 ds R. Ijbema

CLASSIS DRACHTEN

Drachten-Nijega 9.30 ds A. Krijgsheld
14.00 ds K.F. Dwarshuis Viering H.A.
Frieschepalen 9.30 ds H.G. Gunnink
14.00 ds T.P. Nap
Ureterp 9.30 ds A. Krijgsheld
14.00 ds J.H. Tempelman

CLASSIS LEEUWARDEN

Blije-Holwerd 9.30 ds M.K. Boersema
14.00 ds H.J. Siegers
Heerenveen 9.30 ds P. Groen
16.30 ds P. van den Berg
Leeuwarden 9.30 ds H.D. Bondt
16.30 ds T.P. Nap
Sneek 9.30 ds J.D. van 't Zand kinderdienst
17.00 ds H.M. Veurink

PARTICULIER RESSORT DRENTE

CLASSIS ASSEN

Assen-Kloosterveen 9.00 en 11.00 br. Arie Schenkel
Assen-Marsdijk 8.45 en 10.45 ds J.E. Kramer 16.30 ds J.H. Kuiper
Assen-Peelo 9.30 F.H. Folkerts
15.00 ds J.E. Kramer
Assen-West 9.30 ds L.E. de Jong
16.30 ds M. de Vries
Assen-Zuid 9.30 ds G. Meijer
16.30 ds J.H. Soepenbergh viering H.A.
Beilen 9.30 leesdienst 16.30 F.H. Folkerts
Haulerwijk 9.30 ds J.H. Soepenbergh
14.00 P. Staat
Hooghalen 9.15 ds Th.J. Havinga
14.15 F.H. Folkerts
Oosterwolde 9.30 ds G.O. Sander viering H.A. 16.30 ds J. Haveman
Roden 9.30 ds J. Plug
16.30 ds Th.J. Havinga
Smilde 10.00 dr L.J. Joosse
16.30 ds P.K. Meijer
Zuidlaren 9.30 ds R. van Wijnen
16.30 ds J. Plug

CLASSIS HOOGEVEEN

Emmen 9.30 ds H. Jagersma
16.30 ds J.H. Dunnewind
Gees 9.30 ds A.C.N. Geertsema
14.30 ds L. Sollie
Hoogeveen 9.30 ds J.R. Geersing
16.30 ds L.E. de Jong
Meppel 9.30 ds L.H.Th. Kooij
16.45 ds A.C.N. Geertsema
Ruinerwold-Koekange 11.00 ds L. Sollie
15.30 ds H. Hidding
Zuidwolde 9.30 ds E. Woudt
15.00 ds A.C.N. Geertsema

CLASSIS STADSKANAAL

Hoogezand-Sappemeer N 10.45 ds A.J. van Zuijlekom gez. met Zuid
16.30 ds H.J. Lopers
Hoogezand-Sappemeer Z 16.30 ds H.J. Lopers welkomstdienst
Mussel 9.30 ds. W.C. van Slooten
14.30 ds M. Biewenga
Stadskanaal 9.30 ds H.J. Lopers
16.30 ds A.J. van Zuijlekom Themadienst
Veendam 9.30 ds H. Bos
16.30 ds A.M. Postma
Winschoten 9.30 ds A.M. Postma
16.30 ds H. Bos
Zuidbroek 10.00 ds. J. Haveman
16.30 ds S. de Vries

VLUCHTELINGENHULPACTIE APPINGEDAM

Op een zaterdagavond komt daar die indringende oproep van een stel dertigers om in actie te komen voor de medemensen op drift. De vluchtelingenstroom neemt grote vormen aan.

Op zondag delen we in GKv Appingedam mee, dat er een collecte voor christelijke noodhulp gehouden zal worden. Tegelijk willen we een concrete inzamelingsactie op poten zetten. Dankzij de ontmoetingen die de voorgangers van de kerken in de stad van tijd tot tijd hebben, kunnen snel initiatieven ontwikkeld worden. Eerst wordt er contact opgenomen met de overheid. Het is mooi dat burgemeester Rika Pot ruimte maakt in haar agenda om ons te woord te staan. Samen denken we na over hoe we concreet kunnen helpen. We horen van een Facebookinzameling van een stel jonge Damster vrouwen. In het oude Postkantoor verzamelen zij spullen voor hulp aan vluchtelingen in Griekenland. Een prachtig initiatief dat veel heeft opgeleverd: twee vrachtwagens vol met hulpgoederen zijn begin oktober naar Griekenland vertrokken. In overleg met hen besluiten we als kerken een eigen actie op te zetten. De link naar de Turkse moskee is snel gelegd, helaas kan de Molukse kerk niet bereikt worden. De achterbannen worden geïnformeerd over de inzamelingsdagen en over wat nodig is volgens het Rode Kruis. Ook de pers wordt ingeschakeld: in de 'De Eemslander' en 'De Eemsbode'

wordt aandacht geschonken aan deze hulpactie. RTV Noord nodigt ons zelfs uit om live in 'Vroeg op Noord' deze bijzondere activiteit van kerken en moskee toe te lichten. Die kans hebben we met beide handen aangegrepen! Dan is het zaterdag 26 september. Spannend, want komen er mensen met spullen of staan wij hier met een groep vrijwilligers en blijft het stil?

Waardevol

We worden overvallen door de toestroom van mensen met kleding, toiletartikelen, speelgoed en schoenen. We worden stil van: zoveel inzet voor medemensen op de vlucht. Na een aantal dagen sorteerwerk is het zaterdag 10 oktober. Op die inzamelingsmorgen komt er nog meer binnen dan op de eerste zaterdag. En het bruist in Centrum Kabzeël die morgen doordat de band van GKv Appingedam aan het zingen is, brassband 'de Woudklank' uit Schildwolde langskomt om te repeteren voor een doopdienst de volgende dag. Ook zijn er andere activiteiten in het gebouw en dat is precies wat we met elkaar graag willen.

Want het prachtige neveneffect van zo'n vluchtelingenhulpactie is dat Damsters elkaar ontmoeten en spreken en samen een kop koffie of thee drinken. Dat is zo waardevol voor het samenleven in deze stad.

Samen aan de slag

Op 17 oktober steekt een grote groep vrijwilligers uit de diverse achterbannen de handen uit de mouwen om de

vrachtwagen te laden. Die is door LCW uit Hoogkerk ter beschikking gesteld. Fijn dat zo'n bedrijf ook meewerkt aan deze actie. Dinsdag 20 oktober is de lading naar de Welkomwinkel van het Rode Kruis in Stadskanaal gebracht, in het vertrouwen dat de hulpgoederen op de juiste plek terechtkomen. Zo'n 20 mensen van GKv Stadskanaal

hielpen bij het uitladen. Zij hadden gereageerd op de vraag om hulptrouwen met steekkarren. Met een stuk of 12 Damsters was het karwei in zo'n drie kwartier gedaan. De Welkomwinkel was te klein voor alle spullen. Er is nog opslagruimte gevonden in een garagebox in de buurt. En wat niet werd ingenomen door het Rode Kruis is gegeven aan andere goede doelen, o.a. aan hulp in Roemenië.

Prachtig dat je, ook al heb je verschillende kerkelijke- of geloofsachtergronden, in de concrete hulp aan medemensen in grote nood snel samen aan de slag kunt in een kleine stad als Appingedam. Mooi ook dat ondersteuning vanuit een andere kerkgemeenschap zo snel te organiseren was. Inspirerende gemeenteleden die handen uit de mouwen steken om zo zichtbaar te maken waar het Jezus Christus in deze wereld om gaat.

ds. Jitse van der Wal

foto's: Gertjan van der Veen

VLUCHTELINGENHULP OP LESBOS

In september gingen Dick en Klara Norg, Jennita Salomons uit Baflo en Alieke Poortinga uit Bedum naar Lesbos om te helpen bij de opvang van de niet aflatende stroom vluchtelingen.

Het is nog ver

Dick Norg is eigenaar van een smederij in Baflo. Al meerdere keren bezoch-

ten hij en zijn vrouw het fantastisch eiland Lesbos. Afgelopen juni waren ze er en kwamen er de vluchtelingen tegen. Bij de kust ontmoetten ze een gezin met vier kinderen. Ze gaven water en werden getroffen door de nood van dit gezin. Het zestel was op weg naar de hoofdstad van Lesbos voor registratie. 'Is het nog ver?' vroegen ze. Dick en Klara durfden niet te zeggen dat het nog 70 km. was. Met de auto brengen was geen optie. Dan werden

www.siebrandwierda.nl

ze beschouwd als menssmokkelaars.

Hulp

Deze ontmoeting was voor Dick en Klara reden om nog eens te gaan en dan meer hulp te bieden. Ze mailden naar hun contacten dat ze graag kleding wilden brengen. Diezelfde avond ontvingen ze al acht kilo. En dat was nog maar het begin. De GKv van Baflo ondersteunde het initiatief met gebed en een deurcollecte, de GKv van Leens droeg ook financi-

eel bij. Daarnaast kregen ze veel hulp van particulieren. Bij hun vertrek, samen met Alieke en Jennita, hadden ze volle koffers met kleding en ruim € 8.000,- aan sponsorgeld. Op Lesbos werkt o.a. de Stichting Vluchtelingenhulp, die het viertal met vreugde begroette, omdat de toestroom van vluchtelingen veel groter was dan ze hadden voorzien. Bij de plaatselijke middenstand werden grote hoeveelheden water, brood, bananen en beleg ingeslagen, maar ook kleding en partytenten. Dagelijks zijn de hulpverleners langs de kust te vinden waar ze brood smeren, water uitdelen en hulp verlenen aan onderkoelde vluchtelingen. Ze zien schrijnende dingen. Dick huurt een busje om spullen in te slaan. Met tranen in de ogen en al bidde voor de vluchtelingen rijdt hij af en aan met hulpgoederen.

tranen

Overtocht

In Turkije kopen de vluchtelingen een ticket dat minstens € 1.500,- kost. Met de veerboot kunnen ze niet, omdat ze niet geregistreerd zijn. De smokkelaar laadt 40 tot 50 personen aan boord, vaart weg en na zo'n 20 meter springt hij overboord en laat de vluchtelingen aan hun lot over. Die moeten maar zien, dat de boot goed op Lesbos aankomt. Als dat lukt, wordt de boot lek gestoken om de terugtocht onmogelijk te maken. Soms gaan smokkelaars wel mee naar Lesbos en gaan met de veerboot terug. Soms betalen vluchtelingen een ticket, maar begeeft de motor het of slaat de boot direct na vertrek om. Dan moeten ze opnieuw een ticket kopen. Soms herhaalt zich

dat. Er gaan baby's aan boord, waar geen reddingsvestjes voor zijn.

Zorgen

Mensen die aankomen op Lesbos zijn blij. Ze zijn vrij. Een jongeman komt juichend aan en roept: 'I am a christian.' Hier kan hij dat zeggen, hier hoeft hij niet bang te zijn. Een doodvermoeide vrouw komt aan met een 9-jarig spastisch kind. Klara ontfermt zich over hen en vertelt: 'Ik hielp haar en kreeg contact met het jongetje. Door haar reactie merkte ik dat ze haar kind wel aan mij wou overdragen. Toen heb ik afstand genomen.' Een vrouw komt aan met een kind van twee dagen. Waarschijnlijk is het kind ergens in de wildernis geboren.

vrij

Lesbos lijdt

Langs de kust van Lesbos ligt een chaos aan spullen, waaronder kapotte rubberboten, reddingsvesten en buitenboordmotoren. De pachters van een kustgedeelte mogen in ruil voor het opruimen van hun gebied de buitenboordmotoren houden. Als er na een jaar nog niet naar is gevraagd, mogen ze de motoren verkopen. Lesbos lijdt onder de stroom vluchtelingen. De hotelbezetting is met ruim 30% afgenomen, de detailhandel heeft veel minder omzet. Ze zijn ook daarom blij met de komst van hulpverleners.

De Groninger hulpverleners merken dat er vooral hulp komt van organisaties uit landen als Nederland, Zweden, Groot-Brittannië en Frankrijk. De VN doet weinig meer dan praten. Het valt hun op dat veel hulpverleners christen zijn. Regelmatig gaan er mensen naar Lesbos of worden er zendingen hulpgoederen verzameld en naar Griekenland vervoerd. Naast genoemde hulpgoederen is dat vooral babyvoe-

ding voor kinderen tot 4 maand en verder laarzen en andere dingen die op Lesbos niet te koop zijn.

Help

Dick en Klara blijven bezig met de toestand op Lesbos. Ze melden: 'Van het geld hebben we een AED verzonden voor het medische team van Stichting Bootvluchting. Als hij niet meer nodig is voor de vluchtelingen wordt hij geschonken aan de plaatselijke bevol-

king. Nu zijn we bezig om kant klare babyvoeding te verzamelen. Geen poedermelk, dat kan niet aangelengd worden door gebrek aan gekookt water. Deze zending wordt in december verzonden'.

Meer weten of een bijdrage leveren? Mail klaranorg@gmail.com.

Garnt Bouwman

Foto's: Klara Norg

[PERSBERICHTEN]

DONATUS ONDERSTEUNT KERKEN BIJ OPENSTELLING VOOR VLUCHTELINGEN

Kerkgebouwen beschikbaar stellen voor vluchtelingen brengt extra risico's met zich mee. Kerken zijn niet gebouwd voor deze functie. Toch wil Donatus graag deze problematiek vanwege haar maatschappelijke betrokkenheid positief benaderen. Donatus heeft besloten om in het kader van solidariteit voor bestaande relaties geen hogere premie te vragen voor dit risico. En Donatus beperkt in zo'n geval de dekking niet. Het is echter niet mogelijk om de dekking

uit te breiden op het moment dat besloten wordt dat het kerkgebouw deze functie krijgt.

Deze bestemmingswijziging moet een kerkbestuurder onmiddellijk melden aan Donatus, die op kosten van Donatus door een externe specialist de bijzondere risico's in kaart zal laten brengen. Hieruit komen adviezen en eisen op het gebied van preventie, zowel ter bescherming van de vluchtelingen als van het gebouw. Wij dringen erop aan de

adviezen op te volgen. En wil de verzekeringsdekking behouden blijven, dan zijn deze adviezen verplicht om op te volgen. Eventuele kosten daarvan kunnen wellicht besproken worden met het COA of andere organisaties die de vluchtelingen / asielzoekers helpen onder te brengen.

Donatus verzekert kerken en adverteert regelmatig in de Kerkbode.

VERDUBBELINGSACTIE

Op het grote, straatarme Afrikaanse eiland Madagaskar leven meer dan 50.000 vrouwen met de mensonteerende gevolgen van de aandoening VVF (Vesico Vaginal Fistula). Deze

vrouwen overleefden ternaauwernood een gecompliceerde bevalling, waarbij zij hun kind verloren en hun blaas (en soms ook hun rectum) beschadigde. Dit

betekent dat alle urine (en soms ook de ontlasting) ongecontroleerd wegstroomt. De vrouwen zijn voortdurend 'nat', hebben vaak infecties en worden verstoten. Op het hospitaalschip 'Africa Mercy', dat in de haven

van Toamasina op Madagaskar ligt, is afgelopen voorjaar begonnen met het project Hope Reborn: tot juni 2016 laat de christelijke vrijwilligersorganisatie Mercy Ships gratis hersteloperaties uitvoeren, waarbij het 'gat' in de blaaswand wordt dicht gemaakt.

Na de operatie is de vrouw na jaren voor het eerst 'droog'. Tijdens de herstelperiode wordt ze liefdevol verzorgd en als een mens behandeld; er wordt met haar gepraat, gezongen en gebeden. Ze krijgt schrijfles en leert naaien, om daarmee een bestaan op te bouwen. Drie weken na de operatie stapt ze in nieuwe kleding aan wal, met een pasje dat recht geeft op een keizer-

snede bij een eventuele volgende zwangerschap, en een bijbel in de eigen taal. Wij vragen uw gift voor deze operaties. Door een donateur die anoniem wil blijven wordt uw bijdrage verdubbeld als die vóór 31 december 2015 bij ons binnen is. IBAN: NL85INGB0003109280 (ANBI-organisatie)

*Janneke Venema, voorzitter
www.newbornlife.nl*

Classis Appingedam

10 september in Ten Boer

Alle kerken waren wettig vertegenwoordigd. Ds. J. van der Wal zat de vergadering voor. Er wordt eerst een 'rondje kerken' gedaan om lopende zaken uit de diverse kerken te benoemen. Er wordt stil gestaan bij het afscheid van ds. G.J. Pruijssen van Loppersum/Westeremden. Diverse aktiepunten werden kort besproken, w.o. de notitie die wordt gemaakt over de gevolgen van de nieuwe Kerkorde voor het functioneren van de classis. Deze notitie zal waarschijnlijk op de decemberclassis worden besproken. Van een aantal binnengekomen stukken werd kennis genomen, waaronder de opheffing van de provinciale deputaten 'hulpbehoevende kerken' en het instellen van het ABC deputaatschap. De visitatierapporten worden besproken. Naar aanleiding hiervan heeft de classis zich voorgenomen met elkaar in gesprek te gaan over interkerkelijke samenwerking. Volgende classis: 10 december te Ten Post. De vergadering werd op christelijke wijze afgesloten.

Classis Drachten

Kort verslag 7 oktober

Namens de roepende kerk van Drachten-Nijega opent ds. J.H. Tempelman de vergadering. Er wordt gezongen uit Psalm 84: 5 en 6 en gelezen uit Filipenzen 2:5-11, waarna ds. Tempelman voorgaat in gebed. De preses, ds. Bruinsma, heet ook de afgevaardigden van de kerk van Twijzel, Drogeham, Noordbergum en Surhuisterveen van harte welkom. Vanaf januari 2016 is de classis Buitenpost opgeheven en gaan we in Friesland verder met twee classes. De kerken van de classis Buitenpost zijn verdeeld over de classes Leeuwarden en Drachten. Op 7 oktober hebben de kerken kennis gemaakt. De notulen van de vergadering van 17 juni 2015 worden goedgekeurd. Naar aanleiding van het punt 'herindeling classiskerken' krijgt ds. M.E. Buitenhuis van

Noordbergum het woord. Ds. Buitenhuis doet verslag van de opvang van asielzoekers binnen zijn gemeente: Ongeveer 6½ jaar geleden vroegen asielzoekers uit Burgum na een Arabische dienst in Leeuwarden wie hen meer van de Here kon vertellen. De kerk is daarom begonnen met het aanbieden van wekelijkse Bijbelstudies voor asielzoekers. Daar zijn ander activiteiten bijgekomen: doopcatechese, preeknabespreking, Nederlandse les, Bijbelklas tijdens de middagdienst en ook allerlei praktische en persoonlijke hulp. Vijf jaar geleden werden de eerste twee Irakezen gedoopt. De jaren daarop werden steeds meer asielzoekers gedoopt, tot twee jaar geleden, toen er zelfs 48 mensen werden gedoopt! Wanneer zij gedoopt zijn, worden ze ook als volwaardig gemeentelid gezien. En daar hoort ook het betalen van quota bij, terwijl zij als asielzoeker weinig te besteden hebben. Mede daardoor kon Noordbergum het financieel niet meer rond krijgen. Ook vergrijsst en verkleint de gemeente. Zo is deze gemeente een hulpbehoevende gemeente geworden. De classis spreekt haar bewondering uitgesproken over het werk dat de gemeente heeft gedaan. Als de 4 kerken vanaf 2016 bij de classis Drachten komen, zullen lusten en lasten gezamenlijk gedragen worden. Volgende classisvergadering: woensdag 13 januari 2016. Opening: kerk van Drachten-Oost.

Bernadette Bergsma
deputaat-secretaris

Classis Warffum

Voorlopige agenda

8 december te Kantens, aanvang 19.30 uur

1. Opening door de samenroepende kerk van Kantens
2. Presentie (onderzoek geloofsbrieven)
3. Constituering: preses: ds. H. Wijnalda, scribe: ds. M. Beute en assessor: ds. A.G. Bruijn
4. Vaststelling agenda
5. Vaststelling notulen van 14 september.
6. Zaken uit de notulen
7. Ingekomen stukken
8. Voorstellen/instructies
 - Voorstel voor een nieuwe Huishoudelijke Regeling
9. Rapporten van deputaten en commissies
 - bespreking visitatierapporten
10. Hulp aan vacante kerken
11. Beroepszaken
12. Zendingzaken
13. Benoemingen/vacatures
14. Zaken waar de kerken advies over vragen
15. Uitwisseling over het leven van de gemeenten

Fryslân gaat
verder met
2 classes

16. Informatie van de kerken over samenwerking en contacten met andere kerken
 17. Persoonlijke rondvraag
 18. Aanwijzing samenroepende kerk voor volgende classis
 19. Onderlinge censuur
 20. Persverslag
 21. Sluiting
- Classis Appingedam**
Agenda donderdag 10 december, 20.00 uur
Locatie: GKv Ten Post
1. Openen naar art. 29 K.O.
 2. Geloofsbrieven (onderzoeken en wettig verklaren)
 3. Constitueren vergadering. Moderamen: preses ds. P. Drost, assessor J. van der Wal, scriba zr. I. Buist-Janssen
 4. Vaststellen agenda
 5. Vaststellen notulen d.d. 10 september
 6. Zaken uit notulen/actiepunten
 7. Binnengekomen post
 - Notulen PS Noord september 2015
 - Brief inzake artikel 'Onderweg'
 - Verantwoording gelden opheffing Provinciale Deputaten artikel 11 KO
 - Notitie aandachts- en beslispunten invoering nieuw reglement Classis Appingedam 21 september 2015
 - Bericht 'platform Kerk en aardbeving'
 8. Voorstellen en/of instructies
 9. Rapportages
 10. Rondvraag naar art. 41 K.O.
 11. Persoonlijke rondvraag
 12. Volgende classis: donderdag 10 maart 2016 te Appingedam, moderamen: preses: ds. C. van Dusseldorp, assessor ds P. Drost, scriba zr. I. Buist-Janssen
 13. Vaststellen persverslag
 14. Onderling toezicht naar art. 48 K.O.
 15. Sluiten naar art. 29 K.O.

[KERKNIEUWS]

Grunneger dainst

De Here redt

Op zondag 13 december om 19.00 uur in de GKv van Leek aan de Tolberterstraat, met als voorganger ds. A. Krijgheld. De begeleiding wordt verzorgd door de plaatselijke muziekvereniging 'De Harmonie'.

Aangepaste dienst Assen

Mensen in het licht

Ds. J.E. Kramer hoopt op een mooie eenvoudige manier het kerstverhaal te vertellen. Het zal gaan over de her-

ders in het veld (Lucas 2). Iedereen is van harte welkom op **zondag 13 december** om 14.30 uur in de Maranathakerk in Assen. De dienst wordt extra feestelijk, omdat De Notenkrakers zullen optreden. Voor de kleine kinderen is er creche.

Levend Kerstverhaal te Oldehove

Ga je mee op reis?

Voor de 5e keer wordt in Oldehove het Levend Kerstverhaal georganiseerd. Tijdens deze sfeervolle wandeling op **22 december** door het dorp wordt u meegenomen door soldaten en burgers die u langs diverse locaties leiden, waar het Bijbelse kerstverhaal wordt uitgebeeld en verteld. Tientallen prachtig verklede vrijwilligers vertellen u over de volksinschrijving en over Jozef en Maria die na een lange tocht via een overvolle herberg bij een stal terecht kwamen. U komt langs herders, de herberg en koning Herodes. De boodschap is gelijk, de route en de voorstellingen zijn elk jaar anders. U kunt deze prachtige wandeling, die ongeveer een uur duurt, kosteloos meemaken. In de kerk aan de Julianastraat wordt u ontvangen met muziek, koffie, thee, chocolademelk met wat lekkers ter afsluiting. De route begint

op de Schipvaart. Parkeren kan bij Sporthal de Kooi aan de Boventilsterweg 1. Let op! Er zijn 3 starttijden: 17.00 uur, 18.15 uur en 19.30 uur.

Feest in Ten Post

De vrouwenvereniging 'Dient de Heere' hoopt in januari 80 jaar te bestaan. Wij willen dit vieren op D.V. **zaterdag 23 januari** in de kerk van Ten Post. Alle oud-leden zijn van harte uitgenodigd om dit met ons mee te vieren. Vanaf 3 uur staat er koffie, thee, en fris met wat lekkers voor u klaar. We sluiten af met een koud buffet, waarmee het feest om ongeveer 7 uur is afgelopen. We willen graag weten hoeveel mensen er komen. Wilt u zich daarom voor **5 januari** opgeven bij Janny Blaauw, pjblaauw@hetnet.nl. Vermeld u dan ook met hoeveel personen u komt. Graag tot ziens!

IN HET KLIMAAT VAN HET ABSOLUTE

‘In het klimaat van het absolute’, zo luidt de titel van het boek van Ab van Langevelde. Het gaat over het leven en werk van C. Veenhof. Hiermee promoveerde Ab tot doctor in de theologie. Hij heeft dit project ervaren als een roeping van God en is dankbaar dat hij het heeft mogen voltooien.

Foto: Marchje Andringa

In duidelijke bewoordingen geeft hij antwoord op een aantal vragen om zo iets van hemzelf, zijn boek en zijn standpunten aan de weet te komen.

Wie is Ab van Langevelde?

“Ik studeerde economie aan de Vrije Universiteit, geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen en kerkgeschiedenis aan de Theologische

Universiteit in Kampen. Ik heb in mijn loopbaan verschillende onderzoeksfuncties gehad. Nu ben ik projectmedewerker aan het Archief- en Documentatiecentrum (ADC) van de Gereformeerde Kerken in Kampen. Verder ben ik al bijna twintig jaar met vreugde lid van de Nederlands Gereformeerde Tehuisgemeente in Groningen. Maar ik woon in Leeuwarden.”

Waarom schreef u dit boek? Louter geschiedkundig of om de theoloog C. Veenhof te rehabiliteren?

“Mijn boek is een wetenschappelijk proefschrift, verdedigd aan de Theologische Universiteit. Het gaat dus om een zo objectief mogelijk kerkhistorisch verhaal. Een dergelijk boek is niet bedoeld om Veenhof te rehabiliteren, wel om een verantwoord beeld te geven van zijn leven en werk en de betekenis daarvan voor de kerken en hun geschiedenis. Dat is ook één van de taken van het ADC in Kampen: onderzoek verrichten naar de eigen kerkgeschiedenis op basis van de beschikbare archieven.”

Was de breuk die destijds ontstond en waaruit de Nederlands Gereformeerde Kerk ontstond ook echt nodig? Wat is uw mening als kerkhistoricus en uw mening privé?

“Als kerkhistoricus heb ik daar geen mening over, als Ab van Langevelde wel. Ik vind per-

soonlijk dat de verschillen te klein waren voor een kerkscheuring.”

Hoe heeft het zover kunnen komen, denkt u?

“Het was een tijd van grote woorden en scherpe polemieken, ook in de lijn van K. Schilder, waarin mensen steeds meer tegenover elkaar kwamen te staan. Daarbij grepen de pleitbezorgers van de doorgaande reformatie uiteindelijk naar het instrument van de kerkelijke tucht. Toen spatte de kerk uiteen.”

Is er in het kerkelijk klimaat veel veranderd?

“Ja, de tijd van de scherpe polemieken is voorbij. Er is veel meer oog voor nuances in positiekeuzes en meningen. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er vrijgemaakt-gereformeerden zijn die dit juist betreuren. Er zijn enkele kleine afsplitsingen geweest van de vrijgemaakte kerken en er is een bepaalde verontrusting over de kerkelijke gang van zaken. Ik vind het zelf mooi dat er nu in het algemeen meer concentratie is op Christus. Dat is ook de kern van de boodschap van de apostel Paulus: Niets anders dan Jezus Christus, de gekruisigde en opgestane Heer. Meer hebben we uiteindelijk niet nodig. Denk ook aan vraag en antwoord 1 van de Heidelbergse Catechismus: Jezus Christus is onze enige troost in leven en sterven. Vanuit die kern kunnen wij moeilijke verschillen in opvatting verdragen en uithouden.”

Wat is de les die wij ervan kunnen leren?

“Ook hier kan ik niet anders dan een persoonlijk antwoord geven. Laten we ons concentreren op Christus. Ik vind dat kwesties als de vrouw in het ambt, de positie van homoseksuelen in de kerken, en de liturgie geen aanleiding mogen zijn tot een kerkelijk schisma. Ik denk dat we moeten leren elkaar daarin te verdragen, ook omdat ruzies over die onderwerpen de uitvoering van de missie die we als kerken naar buiten toe hebben bemoeilijken. Wij hebben een Woord voor de wereld. We zullen ermee moeten leren omgaan dat de Bijbel op diverse punten verschillend kan wor-

woord voor
de wereld

den uitgelegd. Dat was in de vroege kerk ook al zo. De ene christen at offervlees, de andere niet. De ene hield bepaalde vierdagen in ere, de andere niet.”

Tegenwoordig horen we verzoenende woorden over de kerkstrijd van destijds. Juicht u dat toe?

“Daar ben ik blij mee. Het zou mooi zijn als er ook op landelijk niveau spijt zou worden betuigd voor de fouten van beide kanten in de jaren vijftig en zestig. Waar er twee kijven, hebben er twee schuld. Ik denk dat de vrijgemaakten daarbij het voortouw moeten nemen, omdat zij het initiatief genomen hebben tot de schorsingen en afzettingen. Die zouden wat mij betreft moeten worden herroepen. Maar ook de toenmalige buitenverbanders hebben fouten gemaakt. Verzoening gaat niet zonder het vragen om vergeving. Maar om vergeving vragen is een moeilijke weg.”

Men kon elkaar destijds snoeihard met Bijbelteksten om de oren slaan. Hoe ervaart u nu de communicatie in de kerken?

“Er is gelukkig veel meer ruimte voor onderling begrip, ook voor de intenties van de ander. Daarmee wil ik niet zeggen dat de waarheidsvraag niet steeds weer gesteld moet worden. Het mag niet zo zijn dat iedereen maar zegt en doet wat goed is in eigen ogen. We lopen het gevaar dat we doorslaan naar de andere kant. Het komt erop aan zorgvuldig en respectvol naar elkaar te blijven luisteren, samen biddend en samen lezend in de Bijbel. We mogen ootmoedig wandelen met onze God. Het komt aan op het hart van de mens, de kerk is, hoe belangrijk ook, secundair.”

Hoe kunt u theoloog Veenhof met een paar woorden typeren?

“Veenhof was een man met een zacht en daardoor kwetsbaar karakter die eigenlijk altijd dominee is gebleven. Hij preekte met passie in de kerk, op college en in zijn artikelen. Veenhof kon ook fel zijn. Het was een bewogen existentieel theoloog met een grote belangstelling voor kerkgeschiedenis. Hij was in zijn analyses nooit afstandelijk bezig maar zat daarin dicht op de actualiteit, bij uitstek een mens die de ‘gewone’ mensen in de kerk wist te bereiken. Het kerkelijk leed dat hem trof, bezorgde hem depressies. Tenslotte: hij was iemand die veel steun nodig had van mensen om hem heen.”

Hoe zou het komen dat de ene hoogleraar, want dat was Veenhof ook, min of meer verguisd werd en een ander, bv. Schilder bejubeld werd?

“Veenhof is lange tijd populair geweest in de kerken, voor en na de Vrijmaking. Toch vond men hem uiteindelijk te slap met zijn voortdurende oproepen tot verdraagzaamheid en

zijn nadruk op het menselijke en beperkte karakter van de belijdenisgeschriften. We moeten echter niet vergeten dat ook de synodeleden, die hem in 1969 veroordeelden, waardering hebben gehouden voor het goede dat Veenhof aan de kerken had gegeven. Een boeiende vraag is of K. Schilder als hij nog twee decennia langer was blijven leven, niet ook problemen had gekregen binnen de vrijgemaakte kerken. Maar dat is een vraag die niemand kan beantwoorden.”

Uw boek doet veel stof opwaaien. De één is er blij mee en een ander zegt: moeten we dat nu weer oprakelen? Moeten we niet blij zijn met dit boek waarin u probeert om recht te doen aan de kerkgeschiedenis en aan C. Veenhof?

“Mensen hebben van nature de neiging moeilijke dingen uit het verleden te verdringen. Ik denk dat het goed is het verleden onder ogen te zien. Anders blijft het als een dreinend kind achter je aanlopen. Het heeft een therapeutische functie. Het andere uiterste is dat je in de bezinning op het verleden blijft hangen. Het is belangrijk achterom te kijken, dingen een plek te geven, je met elkaar te verzoenen, en daarna weer samen verder te gaan. Achter Jezus aan, de mooie toekomst van de nieuwe hemel en aarde tegemoet.”

Voor sommigen is het nog altijd een pijnlijke bladzijde in hun geschiedenis, wat zou u tegen deze mensen willen zeggen?

“Pijn moet onder ogen worden gezien. Het is goed daar stil bij te staan en erover te praten. Vergeving en verzoening zijn in dat proces belangrijk. Ga ook na wat je eigen rol in het conflict was. Waar heb je zelf gefaald? Uiteindelijk staan we allemaal voor het kruis van Christus om Gods vergevende liefde te ontvangen. Dat geeft de moed vergeving te vragen én te ontvangen en daarna samen ootmoedig verder te gaan.”

In liefde draagt Ab zijn boek op aan zijn kleinkinderen, zijn moeder en overleden vader. Daarbij wordt Psalm 90 aangehaald. Ab ervaart het als een zegen dat Gods verbond gestalte krijgt in de lijn van de geslachten waarin Hij zich over ons ontfermt.

Siske van Oostrum

N.a.v. In het klimaat van het absolute, C. Veenhof (1902-1983) Leven en werk, ISBN 9789055605064, 662 pagina's, paperback, € 24,75

zorgvuldig en respectvol

Toen klonk André Hazes

Met een zekere regelmaat zit ik op zondagochtend tussen acht en negen uur tussen de vier wielen. Op weg naar een kerk in de provincie. 'Prelude' van Omrop Fryslân biedt me onderweg geestelijke muziek met psalmen en gezangen. Maar onverwacht klinkt daar een nummer van André Hazes.

Na dit lied wordt nog een lied uitgezonden dat ik tot nu toe niet rangschikte onder de geestelijke liederen. Mis dus.

Aan het eind van Prelude zegt de presentator dat luisteraars opnieuw een geestelijk lied aan kunnen vragen.

Prelude' van Omrop Fryslân

Navraag helpt me op weg. Ik begrijp waarom Omrop Fryslân vindt dat een lied van Hazes een geestelijke lied kan zijn: 'Zo'n lied kan mensen raken en troost geven. En daarom is ook dat een geestelijk lied.'

Voortaan 'Vaste rots van mijn behoud' gevolgd door een lied van Hazes? Gelukkig kan mijn autoradio tussen acht en negen uur - ook al rijd ik hoog in Friesland - Omroep Drenthe ontvangen, met zijn 'Veur de preek'.

Alko Driest

[COLOFON]

verschijnt 2-wekelijks op zaterdag

Uitgave

Connect Printmedia bv te Bedum

Realisatie

Scholma Druk bv te Bedum

Vormgeving

NoordPProof Producties te Bedum

Aanleveren kopij

kerkbode@scholma.nl,
Industrieweg 4, 9781 AC Bedum
Uiterlijk de vrijdag in de week voor
verschijning voor 10.00 uur

Administratie

kerkbode@scholma.nl,
Industrieweg 4, 9781 AC Bedum,
Tel. 050-301 36 36

Redactie

ds. P. Groen, ds. R. Ijbema,
ds. H. Venema, ds. J. van der Wal

Kernredactie

ds. A.H. Driest, ds. W.L. de Graaff,
ds. J.H. Kuiper, ds. G.O. Sander.
correspondentie en boeken ter recensie
via adres onder 'Administratie'

Freelancers

Siske van Oostrum, Garnt Bouwman,
Janny Kremer-Staal.

Abonnementsprijs 2016: € 48,50

abonnementsgeld loopt van 1 januari t/m
31 december

Advertenties

acquisitie en verkoop: dhr. J. Hoogenboom,
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl,
tel. 050-409 12 04, fax. 050-409 12 52

Opzeggingen

opzegging van het abonnement dient schriftelijk of per e-mail te worden doorgegeven aan het administratieadres. Opzeggingen worden verwerkt met ingang van de 1^e dag van het nieuwe kwartaal

Nieuw abonnement

kan op elk moment ingaan. Na ontvangst van de aanmelding zal deze zo spoedig mogelijk verwerkt worden en wordt het abonnement per ingang van veelal de eerstvolgende editie aangegaan

Betaling

van het abonnementsgeld aan het administratieadres, NL96 INGB 0663 0926 20 t.n.v. Administratie Gereformeerde Kerkbode.

Website

www.kerkbode.nl

Artikelen uit de Gereformeerde Kerkbode zijn op cd-rom en/of in braille, grootletter beschikbaar voor mensen met een lees handicap, info: CBB Ermelo, tel. 0341-56 54 99

ZENDINGSAFSCHIED?

Symposium

Afscheid nemen doe je met een lach en een traan; met een brede glimlach kijk je terug naar wat geweest en gedaan is, tegelijk heerst een zeker heimwee om echt los te laten.

Dat ondervond ook dominee Kees Haak, die jarenlang onze zendingsleraar, of statig gezegd: onze missioloog in Kampen was. Hij nam op 7 januari 2014 afscheid als docent. Om dat te markeren is een symposium gehouden over ontwikkelingen en verschuivingen die zich in het zendingswerk en -bezinning voordeden tijdens het zendingschap en docentschap van drs C.J. Haak.

Kees Haak

Bescheiden en vreugdevol

De bijdragen van het symposium liggen nu voor ons in het boekje: *Gereformeerde zending in de 21e eeuw*. Een bundel met 6 artikelen, ondergebracht onder de noemers van Haaks vakgebied: benadering, ontmaskering en samenwerking, of in missiologische termen: contextualisatie, elenctiek en oecumenica. Zelf verzorgde docent Haak een slotartikel over Gods verkiezende liefde als grondmotief voor de beperkte, bescheiden en vreugdevolle zendingstaak van de kerk, waarbij hij blinde vlekken open legt van de moderne missiologie.

Uniek

Zonder op details in te gaan lees je over een Japans pleidooi voor een persoonlijke houding van de prediker (ds D. Griffioen), culturele overdracht van het christelijke geloof aan minderheden in Rotterdam (ds S. van der Lugt) en ongelof op Papoea bij de wortel aangepakt door onopgeefbare geloofsprincipes (ds H. Venema). Haaks opvolger in Kampen belicht drie bekeringsver-

halen van moderne personen die door ervaring en erkenning van schaamte en schuld tot een ontmoeting met God kwamen (docent S. Paas). Verder kun je lezen over de relatie tussen collectieve en persoonlijke (kerk)hulpverlening (ds B. Beute) en kerkelijke samenwerking met Congo (ds Th. Blok). In zijn slotbeschouwing zet Kees Haak het unieke van de zendingsopdracht en van het christelijke geloof neer.

Stefan Paas

Ontmoeting of verkondiging?

Juist dit laatste, de eigen aard van het christelijke geloof, is in sommige bijdragen minder zichtbaar waardoor deze iets onbevredigends achterlaten: gaat het in de zending uiteindelijk om een persoonlijke, eventuele professionele, *ontmoeting* met anderen, of om gezagheb-

bende *verkondiging* van het evangelie (Rom. 10: 14-15) aan anderen? Terwijl de één (ds Griffioen) stelt dat er vandaag nog 'bitter weinig ongelovige mensen zijn' (p. 22) - zonder dat hij ongelof, geloof, of andersgelovigen nader omschrijft - trekken anderen (Haak en Venema) nadrukkelijk grenzen (p. 116) voor het geloof in Christus Jezus en wordt het onopgeefbare of unieke van het christelijke geloof ontwikkeld (p.52). Je kunt je afvragen of er vanuit de mens, zijn ervaring van schaamte en schuld, of vanuit menselijk godsbesef, een route is naar God in Christus Jezus om Hem al tastende te vinden. Het doel van bekering zal toch blijven dat mensen de roep of uitnodiging om te delen in de verzoening en voldoening van Christus gestalte geven in gemeenschappelijke viering van het avondmaal, individueel en als kerkgemeenschap.

Meer dan religieuze geluksgevoelens

Alom is er sprake van een afscheid van het zendings-tijdperk waarin de exclusieve verkondiging vanuit de kerk wereldwijd verdwijnt. Het werk van docent Haak in Kampen liep parallel met deze verschuiving in de christelijke wereld en een overgang van de overdracht van het unieke evangelie naar een westerse humanisering van volken.

Zending was voorheen bovendien iets van de kerk als collectief die niet schroomde grote woorden te spreken tot verbreiding van het alleenzaligmakende evangelie. Dus is de vraag: hoe gaat zending nu? Vormen veranderen, maar de essentiële taak van de kerk blijft. Vandaag wordt die taak vaak onder een ander woord gevat: mission. Dat kan ook slaan op de sociale taak zin van ieder weldenkend mens, van een onderneming, bedrijf, bank of kerk. Ieder heeft immers de maatschappelijke taak om een religieus geluksgevoel te bewerken bij zijn medemens of bij de volken. Maar in de zending, zo stelt terecht docent Haak, gaat het om veel meer, om iets geheel anders dan de verbetering van religieuze geluksgevoelens.

Bij alle verschil in benadering maakt de bundel zo wel de zoektocht zichtbaar naar Bijbels verantwoorde verschuivingen in de evangelische opdracht van Christus aan zijn kerk. Wie zich bij die zoektocht en zendingsopdracht betrokken weet, kan deze bijdragen niet aan zich laten voorbijgaan.

N.a.v. Dirk Griffioen, Stefan Paas (red.), *Gereformeerde zending. Contextualisatie, elenctiek, oecumenica*, Barneveld: De Vuurbaak 2015, 133 pag.

Ds. Leendert J. Joosse,
Groningen

GELOOF.NU – TEKSTBOEK 4

De catechese-methode Geloof.Nu is bezig met een geheel vernieuwde uitgave van de serie.

Daarin is nu een 4e deel verschenen, voor 15 en 16 jarigen. Er komen 6 delen. Plus een deel voor de Belijdenisgroep. Bij elk Tekstboek voor de catechisant hoort een Handleiding voor de catecheet.

Elk Tekstboek bestaat uit 4 lesblokken van elk 5 lessen. Voorziet dus in 20 lessen voor een heel seizoen. Maar uiteraard is het mogelijk om 2 x over één les te doen.

Alle belangrijke thema's uit de geloofsleer komen aan de orde. In Tekstboek 4 worden pittige onderwerpen behandeld, zoals Uitverkiezing, Wedergeboorte, Rechtvaardiging en Heiliging. Ook deze onderwerpen worden op een begrijpelijke manier gepresenteerd en uitgelegd. Wat dat betreft is deze vernieuwde serie duidelijk beter behapbaar voor jongeren dan de eerste serie!

De 4 lesblokken uit deel 4 zijn:

- de Liefde (over uitverkiezing etc.)
- de Bruiloft (onze Toekomst, waarbij ook het Avondmaal wordt behandeld)
- leden van het Lichaam (over gemeente-zijn)

- je Omgang (relaties, je naaste, politiek en milieu, media).

Elke les heeft een vaste opbouw:

- de leskern: korte samenvatting
- de lesinhoud: waar het over gaat
- de lesplaat: afbeelding bij de les
- de verdieping: een uitbreiding bij de les
- weekagenda: bijbelgedeelten om dagelijks te lezen bij de les
- dichtbij: een verhaal bij de les
- werkplaats: opdrachten

Zo is dit Tekstboek meteen ook een Bijbels dagboek, een persoonlijk leesboek en een werkboek.

Voorin staat een overzicht van alle Bijbelboeken, achterin een Tijdbalk vanaf Genesis (Schepping) t/m de Gereformeerde Belijdenisgeschriften (Dordtse Leerregels als laatste).

Kortom: een heel bruikbare methode voor de catechese.

Geloof.Nu – Belijdenisboek

In deze vernieuwde serie Geloof.Nu is inmiddels het Belijdenis-deel verschenen. De opzet van dit deel is wat anders dan de andere delen. Nu niet 4 blokken van elk 5 lessen, maar gewoon 20 lessen achter elkaar.

De opzet per les is wel vergelijkbaar met de andere delen, al is de volgorde soms anders:

- de lesplaat: afbeelding bij de les
- de les zelf: behandeling van de lesstof
- weekagenda: een bijbel-leesrooster bij de les
- dichtbij: verhalen over een parallelgroep jongeren
- verdieping: extra stof bij de les
- werkplaats: opdrachten
- leskern: korte samenvatting om te onthouden

Wat de behandelde thema's betreft is dit Belijdenisdeel vergelijkbaar met andere Belijdenisboeken. Qua inhoud en vormgeving doet het daar ook zeker niet voor onder!

Een dilemma is altijd: hoe uitgebreid behandel je een thema en wanneer is het voor de gemiddelde jongere nog hanteerbaar c.q. verteerbaar. Persoonlijk geef ik dan bijvoorbeeld de voorkeur aan een boek als van E.Brink (Het Woord vooraf), maar dat is lang niet voor alle catechisanten haalbaar. En dan ook nog zonder verwerkingsvormen en verwerkingsmateriaal. Daarin voorziet dit Belijdenisboek goed.

Naast wat in het boek zelf is opgenomen, kan er ook van alles van internet worden gehaald. Dat materiaal is zowel voor de catecheet als voor de catechisant beschikbaar.

Dat geldt zelfs voor de handleiding voor de catecheet...

Tenslotte bevat het boek nog een aantal bijlagen:

- over jongeren: hoe wordt je een groep, welke plaats heb je in de gemeente, ook na het doen van Belijdenis, wanneer je de eerste keer Avondmaal viert...
- voor de catecheet: hoe gebruik ik dit boek, hoe communiceer ik met de groep, hoe stimuleer ik groei, etc.
- hoe kerkenraad en gemeente aandacht (kunnen) hebben voor de belijdeniscatechisanten
- schema's: de bijbelboeken en hun verschillende karakter, de Belijdenisgeschriften met inhoudsopgave en indeling
- handige links: verwijzing naar internet-websites
- de gebruikelijke tijdbalk.

Aan het eind nog een overzicht van alle 20 leskernen.

Kortom een boek, dat ik van harte kan aanbevelen! (zie ook: www.geloof.nu)

Sipke M. Alserda, Bunschoten

Kerstconcert Grootegast

Het Gereformeerd Groninger Mannenkoor en het Ger. Gem. Koor Canticorum o.l.v. Piet Zuidhof geven op **vrijdag 11 december** een Kerstconcert met samenzang in De Morgenster, Weegbree 9 te Grootegast. Medewerking: Pieter Pilon op het orgel. Aanvang 20.00 uur. Entree € 7,50, kinderen t/m 12 jaar € 5. Kaarten bij Jan Kooistra, Meynemalaan 1 in Oldekerk, Chr. Boekhandel De Borg, Hoflaan 2A te Grootegast, bij de leden van de koren en 's avonds in de kerk.

Kerstconcert Drachten

Het Gereformeerd Drachtster Mannenkoor o.l.v. Bert van de Wetering geeft op **zaterdag 12 december** het jaarlijks Kerstconcert in de Zuiderkerk, de Drift 46 te Drachten. M.m.v. het Roden Girl Choristers o.l.v. Sonja de Vries, Jorrit Woudt, orgel en piano, Sietze de Vries, orgel en Jan van de Wetering, lezingen.

Het is het mannenkoor gelukt dit zeer bekende meisjeskoor met 24 meisjes van 7 - 15 jaar naar Drachten te halen. Kenmerkend is hun geweldige inzet. Wat repertoirekeus betreft, vormt de Anglicaanse koortraditie een onuitputtelijke bron van inspiratie. Ook zullen beide koren

samen enkele nummers ten gehore brengen. Kaarten in voorverkoop bij de koorleden en bij mevr. J. Roelofs, 0512-515211, en, indien nog beschikbaar, 's-avonds in de kerk. Zaal open 19.00 uur, aanvang: 19.30 uur. € 13, kinderen t/m 12 jaar € 10. Aan de zaal € 15.

Adventzangavond voor Woord en Daad

Op D.V. **zaterdag 12 december** is er een Adventzangavond in de Hervormde Gemeente te EE om 19:30 uur o.l.v. ds. G.J. Capellen uit Damwoude. Organist: Dhr. J.S. Heeringa. Koor: Interkerkelijk Burgumer Mannenkoor (IBM). Collecte ter bestrijding van de onkosten en ten bate van Woord en Daad. Gratis toegang.

Kerstconcert Harm Hoeve

Zaterdag 12 december Hasselt

Door de goede akoestiek van het kerkgebouw en de prachtige klank van het orgel is de Grote Kerk een perfecte locatie voor dit sfeervolle concert. Het programma bestaat uit diverse fantasieën over geliefde en bekende kerstliederen, afgewisseld met samenzang. Aanvang 20.00 uur. Op **zaterdag 9 januari** is Harm Hoeve ook in Hasselt te beluisteren. Hij geeft dan het traditionele Nieuwjaarsconcert met verzoeknummers. Toegang € 8, kinderen € 4.

Kerstconcert 'De Lofstem'

o.l.v. Harm Hoeve

Naast bekende kerstliederen voert 'De Lofstem' een adventscantate van Cor van Leeuwen uit. Dit werk is gebaseerd op het bijbelboek Jesaja. Als speciale gast is aanwezig 'Annemarie and The Pilgrim Voices'. De 11 leden van dit ensemble hebben allen zangles van dirigente Annemarie de Jong. Ze zullen een aantal verras-

sende liederen opvoeren. Annemarie zal ook solistisch met 'De Lofstem' optreden. De koren worden begeleid door pianist Johan Bredewout, trompettiste Laura Krale, dwarsfluitiste Willeke van den Bosch en organist Jorrit Woudt. 17 december, 'De Levensbron' Esdoornlaan 3, Rouveen, aanvang: 19.45 uur, zaal open: 19.15 uur. Kaartverkoop zaal: € 12.50; kinderen t/m 12 gratis. Reserveren 0522-475612.

Zingend op weg naar de kerstnacht

Komt, laten wij aanbidden

Op **donderdag 17 december** geven Het Gereformeerd Mannenkoor 'Adoramus' te Hoogeveen en het Christelijk Gemengd Koor 'Looft den Heere' te Belt-Schutsloot, beide o.l.v. Cor Ploeg een kerstconcert in GKv 'De Opgang', aanvang 20.00 uur. Beide koren zingen o.a. 'In His love' en met alle aanwezigen willen we graag een aantal mooie kerstliederen jubelend delen. Orgel: Jacob Schenk, piano Annelien Bekendam. We sluiten samen af met 'Ere zij God'. Voldoende parkeergelegenheid. Toegangsprijs € 7, kinderen < 16 jaar vrij.

Gomarus College en gbs de Horizon

Kerstconcert Welkom in de wereld

Donderdag 17 december geven de leerlingen van het Gomarus College i.s.m. leerlingen van GBS 'de Horizon' een kerstconcert. Vanaf 19.30 uur zal de Martyriakerk aan Stationsweg 16-18 in Bedum bol staan van kerstmuziek. Het programma (van klasiiek tot modern) is gevarieerd met samenzang, koormuziek en het schoolorkest. De havo/vwo-leerlingen nemen het leeuwendeel van het programma voor hun rekening. Traditioneel gaat het Gomarus College rond kerst de regio in. Veel leerlingen moeten dagelijks ver reizen om in Groningen te komen. Hun ouders brengen daar offers voor. Als

dank biedt het Gomarus College het kerstconcert aan. Op de scholen wordt op dit moment fanatiek geoefend om u een onvergetelijke avond te bezorgen. De toegang is gratis. Er wordt wel een collecte gehouden. De opbrengst daarvan gaat naar stichting Gave. Op het concert wordt het doel verder toegelicht. Na afloop is er koffie.

Kerstconcert Brassband Immanuël

Te gast: Gereformeerd Groninger mannenkoor

In tegenstelling tot voorgaande jaren geeft de Gereformeerde Brassband Immanuël het kerstconcert niet op een zaterdag, maar op **vrijdag 18 december** in PGU het Anker, Oudedijksterweg 21 te Uithuizermeeden. Immanuël ontvangt voor de derde keer het Gereformeerd mannenkoor uit Groningen. Hun dirigent Piet Zuidhof, ook met een verleden als brassbanddirigent, en dirigent Jan Werkman van Immanuël hebben een interessante programmering opgesteld. Als u het concert wilt bijwonen, adviseren we u van te voren te reserveren. Dit kan telefonisch bij mevr. F.J. van Dijken (0595) 41 26 54 of via info@brassbandimmanuel.nl. Aanvang 19.45 uur.

Kerstconcert - 'Christmas Brass and Voices'

Op D.V. zaterdag 19 december geeft de Gereformeerde Brassband Groningen haar kerstconcert m.m.v. Choral Voices. Choral Voices voelt zich thuis in de Engelse koortraditie en treedt op in Engelse koorkleedij o.l.v. dirigent Daniel Rouwkema. In 2014 verleende het koor haar medewerking aan 4 diensten in de grootste Anglicaanse kathedraal ter wereld te Liverpool en werd aldaar geroemd voor de muzikaliteit en de goede verstaanbaarheid. In 2015 verzorgde Choral Voices tijdens

Pinksteren de diensten in de kathedraal van York. Het koor werkt regelmatig mee aan Nederland Zingt. De Gereformeerde Brassband Groningen viert dit jaar haar 50-jarig bestaan. Het kerstconcert geldt als een bijzondere afsluiting van een geslaagd jubileumjaar. Naast het beluisteren van brassband en koor is er ook ruimte voor samenzang. Aanvang 20.00 uur, zaal open v.a. 19.30 uur, Oosterkerk Groningen (E. Thomassen à Thuessinklaan 1). Toegangskarten aan de zaal, bij de band- en koorleden of voordelig te reserveren via www.gbgrass.nl.

Kerstconcert Assen

Zaterdag 19 december

Geref. Mannenkoor Noord-Drenthe o.l.v. Marnix Onrust, Geref. Gemengd Koor Adorate Dominum o.l.v. Klaas Kremer, Geref. Evangelisatiekoor Assen o.l.v. Arian v.d. Mark, Geref. Ouderenkoor Onder Ons o.l.v. Aly Mosselaar, Gospel-

koor Vision o.l.v. Otto Selles, Geref. Kinderkoor Eigenwijs o.l.v. Annet Dwarshuis geven samen een concert in De Kandelaar aan de Oude Molenstraat te Assen. Uiteraard is er ook samenzang. De koren en aanwezigen worden begeleid door orgel, piano, cajon, contrabas, dwarsfluit en trompet. Aanvang 19.30 uur (kerk open om 19.00 uur). Toegang gratis. Deurcollecte, batig saldo voor Vluchtelingenwerk Nederland.

Wij zijn er voor u als u ons nodig heeft.
Voor, tijdens en na de uitvaart.

We zijn 24 uur per dag bereikbaar op **0800 - 023 05 50**. Ook als u niet bij ons verzekerd bent.

Als u wilt vertellen wij u tijdens een persoonlijk gesprek meer over de mogelijkheden van een uitvaart. Ook kunnen wij u adviseren bij het vastleggen van uw wensen. Bel ons gerust voor een afspraak (kosteloos).

www.monuta.nl

Monuta

De steun bij iedere uitvaart.

Uw laatste wensen in
vertrouwde handen

Boerhaavelaan 19
9728 LG Groningen
tel: (050) 525 59 80
info@uitvaart-groningen.nl
Dag en nacht bereikbaar

Hét adres voor rietdeken en bouwen

Vraag ons
om een offerte.

FAB
Fries Aannemers Bedrijf BV

HRB
Hekstra Rietdekkers BV

Info: 0511 421306
Willemstrjitte / Willemstraat 5
9104EL Damwâld / Damwoude
info@hekstra.nl

hekstra.nl

Al 40 jaar een begrip als
het om keukens gaat.

Balkengracht 12
9405 CG ASSEN
0592-314888

www.oudmankeukens.nl

ROSKAM
GRAFMONUMENTEN

Blijvende herinnering

Johannes
11-25-26

Wij komen graag vrijblijvend bij u langs om
samen na te denken over een grafmonument
dat past bij de overledene.

0592 201002 info@roskamgrafmonumenten.nl
06 39282232 www.roskamgrafmonumenten.nl

Drukwerk bestellen?

www.scholmaonline.nl

